

Evert de Jong

Pasen vieren in een heilig triduum

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

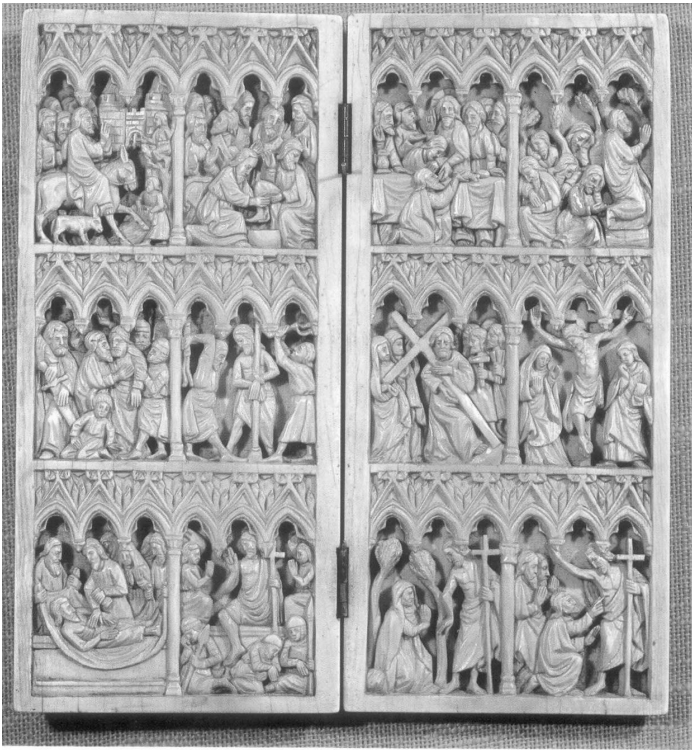
Inhoud

<i>Voorwoord</i>	9
<i>Inleiding</i>	13
De voornaamste viering	13
Het proces van herziening	16
Het paastriduum	20
De betekenis van het paasmysterie	22
DE GOEDE WEEK	27
<i>Palm- of Passiezondag</i>	27
I. De historische ontwikkeling van Palmzondag	27
De palmprocessie	27
De zegening van de palmen	31
De eucharistieviering	34
II. De tegenwoordige viering van Palm- of Passie- zondag	36
De eucharistieviering met palmprocessie	36
De wekdagen van de Goede Week	41
<i>De datum van Pasen</i>	43
De kalender	44
Het vaststellen van het christelijke paasfeest	50
<i>De oudste viering van Pasen in de eerste eeuwen</i>	55
I. Het wekelijkse paasfeest	55
II. Het jaarlijkse paasfeest	60
III. De historiserende ontwikkeling van het paasfeest	68
HET PAASTRIDUUM	71
<i>Herkenningsmelodie</i>	72
<i>Witte Donderdag</i>	73
I. De historische ontwikkeling van Witte Donderdag	73
Wanneer vieren wij Witte Donderdag?	73

De herdenking van het Laatste Avondmaal in Jeruzalem	74
De ontwikkelingen van het Triduum in Rome	77
Overige elementen van de viering van Witte Donderdag	82
II. De tegenwoordige viering van donderdag in de Goede Week	92
De chrismamis	92
De viering van Witte Donderdag	95
<i>Goede Vrijdag</i>	105
I. De historische ontwikkeling van Goede Vrijdag	105
De verschillende elementen van de liturgische viering van Goede Vrijdag	107
II. De tegenwoordige viering van Goede Vrijdag	117
De viering van het lijden van de Heer	121
Is de liturgie van Goede Vrijdag antisemitisch?	127
De kruisweg	130
<i>Stille Zaterdag</i>	135
PAASTIJD	
PAASZONDAG - VERRIJZENIS VAN DE HEER	141
<i>De Paaswake</i>	141
Een nacht van waken	141
De inhoudelijke ontwikkeling van de paasviering	143
I. De historische ontwikkeling van de Paaswake in de westerse Romeinse Kerk	146
De oorspronkelijke bestanddelen van de paasviering	146
De verschillende elementen van de Paaswake	147
Het verval van de Paaswake (zevende-zeventiende eeuw)	168
Het herstel van de Paaswake in 1951	169
II. De tegenwoordige viering van de Paaswake	171
De mysterieuze inhoud van de paaswake	171
De Paaswake in het Romeins missaal van Paulus VI	174

<i>De dagmis</i>	185
Een tweede eucharistieviering op Paaszondag	185
Het huidige misformulier	186
Het avondgebed op de Eerste zondag van Pasen	187
De paastijd	189
<i>Literatuur</i>	191
<i>Verantwoording afbeeldingen</i>	193

Voorwoord

Paasdiptiek: De intocht in Jeruzalem; de voetwassing; het Laatste Avondmaal; Jezus in de Hof van Olijven; de Judaskus; de geseling; de kruisdraging; Christus aan het kruis; de graflegging; de verrijzenis; de verschijning aan Maria van Magdala; de verschijning aan de apostel Tomas.

Het mysterie van het leven van Jezus, dat tegelijk goddelijk en menselijk is, wordt door de christenen – zijn volgelingen in de gemeenschap van de door Hem gestichte Kerk – voortdurend in de viering van de liturgie – met name in de eucharistieviering op de zondag – herdacht gevierd en tot

leven gewekt als een teken van heil in onze wereld¹. Het jaarlijkse hoogtepunt van dit gedenken vindt plaats in een driedaagse viering. Daarin worden op een bijzonder plechtige wijze herdacht Jezus' lijden en sterven, zijn grafgrust en zijn opstanding uit de dood als het centrale mysterie van zijn leven². Deze driedaagse dient op grond van de traditie gezien te worden als één doorlopende liturgische viering.

Een goede en vruchtbare viering van dit zogenaamde paastridium wordt allereerst mogelijk door de daaraan voorafgaande veertigdaagse voorbereidingstijd. Deze liturgische periode is een uitnodiging aan de gelovigen om te luisteren naar Gods woord en zich toe te leggen op het gebed door het herdenken van hun doopsel en het doen van boete, om daarbij ook solidair te zijn met hen die zich voorbereiden op hun doopsel en met de zondaars, door voor hen te bidden³. Toch kan hiermee niet volstaan worden om de spirituele rijkdom van het paastridium te verstaan en te proeven. Om de liturgie van de driedaagse paasviering vanuit het geloof goed te kunnen verstaan en te beleven, verdient het aanbeveling dat allen die aan deze vieringen deelnemen zich daarop voorbereiden door kennis te nemen van de inhoud en de betekenis van de gezangen en gebedsteksten, van de symbolen en de vormgeving van de verschillende liturgische vieringen van die dagen, tegen de achtergrond van haar historische ontwikkelingen overeenkomstig het gezegde van R. Kunze: 'Wie het verleden niet kent, hem kan het de toekomst kosten'⁴. Aan de viering van het paasmysterie hebben immers de vaders van het Tweede

---

¹ Vgl. Tweede Vat. Concilie, Constitutie over de liturgie *Sacrosanctum Concilium* (SC), 2.

² Vgl. SC 102.

³ Vgl. SC 109.

⁴ Ontleend aan Hansjakob Becker. *Eine Nacht der Wache für den Herrn?* in: Martin Klöckener, Heinrich Rennings, *Lebendiges Stundengebet. Vertiefung und Hilfe*. Freiburg i. Br., Verlag Herder, 1989, p. 463.

Vaticaan Concilie weer zijn centrale plaats willen geven in de eredienst van de Kerk.

Op grond van de pastoraal gezien begrijpelijke rubricale bepaling dat het aantal oudtestamentische lezingen beperkt kan blijven tot twee, krijgt de Paaswake helaas op veel plaatsen het karakter van een wat langer durende eucharistieviering op de vooravond van Paaszondag. Door deze verschrompeling dreigt het wake-karakter en haar diepe betekenis – om in het licht van de Schriften⁵ op ritueel, sacramentele wijze de overgang van Jezus' dood naar zijn opstanding gedenkend te vieren – minder goed tot zijn recht te komen, zodat het verstaan en de betekenis van dit mysterie voor het christelijk leven beperkt wordt om ten volle vruchtbaar te zijn.

Deze uitgave wil een hulp en een uitnodiging zijn aan de priesters, de diakens en de gelovigen om zich periodiek in de liturgie van het paastriduum te verdiepen⁶. Een toenemend inzicht en verstaan van deze belangrijke liturgische vieringen en de wezenlijke kern daarvan zal immers telkens weer een intensievere beleving bevorderen en haar heilzaam doen zijn zowel voor de plaatselijke kerkgemeenschappen als ook voor iedere gelovige - priester of leek - persoonlijk.

Evert de Jong
Zeist, 18 oktober 2021

---

⁵ Vgl. Luc 24,27.

⁶ Tevens zal aandacht besteed worden aan de dagen van de Goede Week, waaruit het paastriduum zich na het Tweede Vaticaan Concilie verzelfstandigd heeft als een eigen liturgische periode van het liturgisch jaar.